

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. 2. Sensum Religionis hominibus innatum Dei existentiam probare. Divinae laudis initium ab Angelis, imò ab ipso Deo. Vnde sumi debeat Ecclesiasticae Psalmodiae origo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

16 DE ANTIQUITATE ET EXCELLENTIA
tur exercentur, habent qui eis præsit, eaque perficiat;
& solus mundus non habet qui eum administret? Hæc
tenus Chrysoſtomus. Extolle te igitur, atque erige ſpiritus
meus & virtute, qua à Deo mihi es inſpiratus, ut ver-
bis utar (x) Marij Victorini Afri, agnoſce Deum intel-
ligere difficile, non tamen deſperatum; nam idèd noſſe
ſe voluit, idèd mundum, & opera ſua divina conſti-
tuit, ut eum per iſta omnia cerneremus. Scire autem
quid ſit Deus, hoc eſt vivere, hoc eſt eſſe. Quid eſt
enim homo, inquit (y) Bernardus, niſi quod tu o Deus
innotuiſti ei? Itaque ſi notitia Dei cauſa eſt, ut homo
aliquid ſit, ignorantia facit, ut nihil ſit. Quare (z) Plato
maximum eſſe cenſet noſtræ divinitatis indicium, quod
ſoli nos in terris tanquam fortis divinae participes Deum
cognoſcimus, & invocamus, cultuque religioſo tan-
quam ſupremum Numen colimus, & veneramur.

§. II.

*Senſum Religionis hominibus innatum Dei existen-
tiam probare. Divinae laudis initium ab An-
gelis, imo ab ipſo Deo. Vnde ſumi debeat Eccle-
ſiaſticae Pſalmodiae origo.*

I. **C**ONſtat igitur vigiſſe ſemper divini cultus
aliquod ſtadium, quamvis barbaræ gentes
extra leges, moreſque projectæ ſacrilegis erroribus
religionis candorem depravarint. Eſt autem quidam
religionis ſenſus ita cunctis innatus, & in animo quaſi
inſculptus, ut ex eo ſumpſerit argumentum ad proban-
dam Dei existentiam (a) Sextus Empyricus Pyrrhonius:
Si non ſunt Dii, inquit, nec religio quæ eſt ſcientia cul-
tus Deorum: eorum enim, quæ non ſunt, cultus eſſe
nequit; eſt autem religio, ergo ſunt Dii. Quædam vero

x M. Victor. lib. 3. adv. Arium. y Bern. Epist. 18. z Plato in Protagora.
a Sextus Empyricus lib. 8. adv. Mathematicos.

naturalis

naturalis propensio ad religionem, ut (b) Themistius scribit, omnium hominum communis est; ratio tamen, & modus colendi Numinis pro cuiusq; libertate diversus. Quæ cum ita sint, tantam habent divinæ laudes antiquitatem, quantam habet religio. Religio autem humanæ menti ingenita virtus, cum primo parente nata, ab eodem in filios & nepotes diffusa est.

II. Verumtamen non ad solos homines spectat prima divinarum laudum exercitatio. Est aliud, quod eis debetur, sublimius initium à nobilioribus creaturis. Nam & super muros cœlestis Hierusalem constitutos custodes, qui non taceant die, ac nocte laudare nomen Domini (e) Isaias Propheta commemorat. Seraphicos item spiritus apud eundem (d) legimus alterna modulatione clamantes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth, Plena est omnis terra gloria ejus.* Quæ verba explicans (e) Chrysostomus, In cœlis, ait exercitus Angelorum Deum celebrant, in terris hominum chori eandem divinas laudes imitantur. In cœlis Seraphim hymnum ter sanctum exclamant, in terra hominum cœtus eundem modulantur. Cœlestium verò, & terrenorum communis quædam Panegyris admirabili concentu constituitur, una gratiarum actio, unum gaudium, unus lætitiæ chorus, atque concentus. Sed & ipse Dominus Angelorum, *Vbi eras*, ait ad (f) Iob, *quando ponebam fundamenta terra? Indica mihi, si habes intelligentiam. Cum me laudarent simul astra matutina, & jubilarent omnes filii Dei.* Obstupuerunt videlicet Angeli sancti ipso rerum aspectu, cum pulchritudinem vidissent creaturarum: nam prima die divisa est lux à tenebris, Angeli scilicet boni à malis, ut (g) Hugo Victorinus docet. Quod enim agebatur in mundo sensibili, imago erat eorum quæ in mundo intelligibili agebantur. Existimat autem Hugo simul cum cœlo, & terra creatos fuisse

b Them. 12. ad Iovinian. Imp. c Isai. 62. 6. d Isai. 6. 3. e Chrysost. hom. de verbis Isaiæ. f Iob. 38. 4. g Hugo lib. 1. de Sacramentis.

18 DE ANTIQUITATE ET EXCELLENTIA
Angelos, & per illam moram, qua terra fuit inanis
& vacua, usque ad lucis creationem, eos in via fuisse
ad merendum, & demerendum. Tum creata luce qui
fuerunt in gratia confirmati, quomodo putas iubilant?
quam excelsis, & sonoris vocibus celebrarunt Deum! O
si haberemus Hymnos illos, & digni essemus ore huma-
no eos proferre, quam perfecta esset in ore nostro laus
divina! Quarta verò die censet (h) Anastasius Synaita
Angelos laudasse Deum, non solum propter creationem
astrorum, sed etiam propter mysterium Incarnationis,
quod in illis repræsentabatur. Hymnis, inquit, Deum
celebrarunt. Quamobrem? Quoniam facta sunt astra?
Non certè propterea; sed cum vidissent solem è terra
recurrentem, in mysterio didicerunt Christi Incarna-
tionem, & è terra assumptionem; & idè cum vidissent
eum ex sancta Virgine tanquam ex abyssu exortum, sta-
tim exclamarunt dicentes, Gloria in excelsis Deo. Op-
timè (i) Rupertus Abbas. De tenebris jubente Deo res-
plenduit lux, Angelica scilicet creatura, quando dixit
Deus in principio, hoc est in Filio suo. Fiat lux, & facta
est lux. Unde Angeli non ingrati incessabiliter laudant,
confitentur, amant, adorant. Hujus eorum laudis, vel
confessionis assiduitatem, & incessabilem intentionem
mirificè (k) Psalmista his verbis exprimere contendit:
*Confessionem & decorem induisti, amictus lumine sicut
vestimento.* Magnificentius & dignitatem ejus qui
laudatur, & eorum qui laudant instantiam, exprimere
non potuit. Suo namque indumento jure quisque vesti-
tur, quia non alterius, sed suum est, quod tunc illum
non dedecet, si secundum habitudinem corporis ejus
benè accommodatum est. Cum ergò dicit, Confessionem
& decorem induisti, amplissimè gratulatur, & optimè
dicit dignum illum esse tantis confitentium Angelorum
laudibus, & decere illum quicquid boni clamare possint,
aut norint, eo quod ipsa substantiæ, vel vocis eorum

h Anastas. lib. 4. Hexam. i Rupert. in Gen. lib. 1. c. 12. k Psalm. 103.

organa ille fecerit, & in circuitu excelsi solii sui in magno honore feliciter constituerit, vel ordinaverit. Sublato quoque, & terribiliter deturbato Sathana cum Angelis ejus, continuò profectum hunc sancti Angeli habuerunt, ut novam divinæ laudis habentes materiam novum inciperent canere canticum, sicut idem (l) Tui-tiensis Abbas observat. Et in creatione mundi, teste (m) Basilio Seleuciæ Episcopo, spectaculi stupore correpti, ad singula quæ fiebant iteratis faustis acclamationibus conditorem prosequiebantur. Hæc sunt divinorum cantuum auspiciatissima natalia, hæc alternæ modulationis regalia prorsus ac dignissima incunabula.

III. Sed quid Angelos commemoro? Pudet ab illis divinæ laudis repetere antiquitatem, quæ ipsimet divinæ æternitati coexistit. Deus, Deus inquam, in augustissima illa solitudine, antequam quicquam faceret à principio, se solo gloriosissimè beatus seipsum jugiter collaudabat. Omnem superat creaturarum mentium intelligentiam dulcissima illa & consonantissima harmonia, qua se mutuò laudât in simplicissima vnitæte tres distinctæ personæ: Pater à nullo genitus, principium sine principio: Filius Verbum Patris, paternæ gloriæ splendor, omnium intelligibilium expressio: Spiritus Sanctus à Patre & Filio procedens, utriusque nexus, & amor, fons pacis, & bonitatis. Deus nimirum se digessit in Deum, ut ait sanctus (n) Zeno, & suo manente integro statu totum se Pater reciprocavit in Filium: atque alter in altero exultat cum Spiritus sancti plenitudine una originali coæternitate renitens. In patre totus Filius, & totus in Verbo Pater. Unus in altero est, numerum tamen sine numero omnes conservant: Pater Filio semper interior, semperq; manet exterior, ut loquitur (o) Hilarius, & excedens quicquid humano sensu concipi potest, ex se Filium genuit, non ex aliqua subjacete materia, quia per

l Rup. rt. lib. 1. de Victoria Verbi Dei cap. 30. m Basil Seleuc. ora. in cap. 1. Gen. n Zeno sem. 1. de Genesi. o Hilar. lib. 3. de Trinit.

20 DE ANTIQUITATE ET EXCELLENTIA
Filium omnia: non ex nihilo, quia ex se Filium: non ut
partem sui, quia in ipso est omnis plenitudo divinitatis.
Laudat autem Filium Pater, quia Deus ex Deo est: lau-
dat Patrem Filius, quia ipse est Verbum Patris, quo ille
dicit omnia: laudat Spiritum sanctum Pater, laudat
Filius, nam ex Patre Filioque procedens, utriusque
amor & nexus est: laudat Spiritus sanctus Patrem &
Filium, quia cum Patre, & Filio in summa & incredibili
regnat unitate. O musicam! ô concentum! ô laudes;
ô supremi Seraphici spiritus! ô excellentissimæ crea-
turæ, velate alis faciem vestram, demittite pennas, &
præ admiratione deficite ad tantam archetypæ musicæ
suavitatem. Sordescit in ore proprio humana laus, quia,
ut dicit (p) Plutarchus in eolibello, quo tractat qua-
vis ratione seipsum citra invidiam laudare possit; qui
seipsum laudant impudenter sunt, nam decebat eos pu-
dor, etiam si ab aliis laudarentur: sunt etiam injusti, quia
sibi sumunt, quod tribui ab aliis debuit. At Deus, cum
sit infinite virtutis, ipse solus potest se dignè laudare,
qui propriam solus immensitatem comprehendit. Au-
deo dicere cum (q) Augustino; Ut benè ab homine lau-
detur Deus, laudavit se ipse Deus. Et quia dignatus est
laudare se, idè invenit homo quemadmodum laudet,
eum. Neque enim hoc potest dici Deo, quod dictum
est homini, (r) *Non te laudet os tuum*. Ut homo se laudet,
arrogantia est: ut Deus se laudet, misericordia est. Novit
prodesse nobis, ut amemus eum, idè laudando se
amabilem se facit, ut nos amando, & laudando eum,
meliores efficiamur. Deus itaque, inquit (s) Gregorius
Magnus, qui nos prohibet, ne proprio ore laudemur, per
Scripturam sacram laudes suas loquitur, ut valeamus
eum audientes cognoscere, cognoscentes amare, aman-
tes sequi, sequentes adipisci, adipiscentes verò ejus
visione perfrui. Unde (z) Psalmista ait, *Virtutem operum*

p Plutarchus. q Aug. praef. in Ps. 144. r Prov. 27. 2. s Greg. lib 18.
moral. c. 7. z Psalm. 120.

suorum annūtiabit populo suo, ut det illis hereditatem gēnium.

IV- Laus ergo divina, si ad ipsummet Deum referatur, tunc incepit cum non erat tempus, omnia transcendens tempora semper præsentis æternitatis eminentia. Non enim habet tempus æternitas, ait (u) Tertullianus, omne tempus ipsa est, quod facit pati non potest. Si vero ab Angelis ejus originem deducamus, fuit illa quidem cum jam tempus factum esset, initio enim corporalis creaturæ creatos illos fuisse probabilior (x) Theologorum sententia asseverat: sed sicut illi à duratione successiva illius temporis, quod numerus, & mensura motus dicitur esse, omnino exempti sunt; sic etiam eorum operationes nequaquam iis mutationibus sunt obnoxia, quibus corporalis creatura subjecta est non volens. Ided laudes quas Deo concinunt in novem choros distincti, nullam pati possunt vetustatis injuriam, nullum temporis detrimentum. Quid verò nobis commune cum Deo, cujus comparatione sic sumus, quasi non simus? Quid nostros Hymnos Angelicis assimilare præsumimus, quorum emulari felicitatem etsi volumus, non valemus? Ea igitur ommissa laude, qua & Deus seipsum, & Angeli Deum glorificant, quam nec verbis exprimere, nec mente concipere possumus, è cœlestibus ad terrena descendendum est, quò ejus hymnodia describamus exordium, quam statis temporum horarumque spatiis in hoc miserimo terreni incolatus exilio frequentamus. Inolevit autem (y) quorundam mentibus nimis iniqua adversus Canonicas preces opinio; eas tertio, vel quarto sæculo post Christum natum cœpisse: sed, ut fateri oportet, eas, ut hodie in usu sunt, non aded antiquam, saltem aliqua ex parte, originem habuisse; ita perspicuum est ritum orandi aliquoties in die, cum ipsa religione, hominumque cœtibus inchoasse. Certa sunt

u Tertull. lib. 1. adv. Marcionem. x D. Thom. cum suis 1. p. qu. 61. art. 2. & 3. y Polydor. Virgilius li. 6. de invent. rerum c. 2. quem sequimur. Sestarii.

22 DE ANTIQUITATE, ET EXCELLENTIA
rerum omnium principia, certi progressus, & ætates.
Nihil simul natum, & perfectum est, rerumque exordia
exilia semper, & rudiora fuerunt; nec facillè reperitur
in exordio maturitas, & in inchoatione perfectio. Aspice
Rhenum, inquit (z) Romanus sapiens, aspice Euphra-
tem, omnes denique inclytos amnes, quid sunt, si illos
illic unde effluunt, æstimes? Quicquid est, quo timen-
tur, quo nominantur, in processu paraverunt. Sic divina
Psalmodia obstetricante manu Domini cum primo om-
nium parente nata, in primo sui ortus rudimento rudis
& indigesta, tacitis sensim & ordinatis adolevit augmen-
tis.

§. III.

*Viguisse semper divini cultus studium à primis
Parentibus usque ad Christum. Testimonia infi-
delium de precibus, & hymnis primorum Chri-
stianorum.*

I. **V**arias laudes, & Hymnos, prout nascentis sæ-
culi simplicitas exigebat, divinæ majestati, tan-
quam debitæ servitutis tributum, primos homines cecini-
sse docet (a) Cyrillus Alexandrinus, qui cultum Dei
ab Adamo cœpisse scribit: idque etiam Paraphrastes
Chaldaus indicat, qui Psalmo nonagesimo primo hunc
titulum præfixit: Laus, & Canticum, quod dixit homo
primus in die Sabbati. (b) Moses quoque Bar-cepha do-
cet Psalmistam in persona Adæ verba ista protulisse, *Tu
formasti me, & posuisti super me manum tuam*: ita ut Sacer-
dotium acceperit, & munus Deo laudes ac preces so-
lemniter offerendi, quod per manuum impositionem
conferri solet. (c) Hugo item Victorinus; Credimus,
inquit, Deum docuisse Adam cultum divinum, quo
ejus benevolentiam recuperaret, quam per peccatum
transgressionis amiserat, ipsumque docuisse filios suos.

z Seneca lib. 1. de Benef. cap. 29. a Cy. ill. lib. 3. in Iulianum. b Moses de
paradiso p. 1. c. 28. Psalm. 138. c Hugo in Gen.